

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA
MACEJA ŠPUNARA [MACIEJ SZPUNAR]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 26. janvārī¹

Lieta C-689/21

X

pret

Udlændinge- og Integrationsministeriet

(*Østre Landsret* (Austrumu reģiona apelācijas tiesa, Dānija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības pilsonība – LESD 20. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pants – Dalībvalsts un trešās valsts pilsonība – Pilsonības *ex lege* zaudēšana 22 gadu vecumā reālas saiknes ar dalībvalsti neesamības dēļ, jo nav iesniegts pieteikums par pilsonības saglabāšanu pirms šī vecuma sasniegšanas brīža – Savienības pilsonības zaudēšana – [Pilsonības] zaudēšanas seku saskaņā ar Savienības tiesībām pārbaude atbilstoši samērīguma principam

I. Ievads

1. Dalībvalsts tiesiskais regulējums paredz pilsonības *ex lege* zaudēšanu – ar dažiem nosacījumiem – šis dalībvalsts pilsoņiem, sasniedzot 22 gadu vecumu, reālas saiknes neesamības dēļ un ja pirms šī vecuma sasniegšanas brīža nav iesniegts pieteikums par pilsonības saglabāšanu. Attiecīgajai personai tas nozīmē Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, lai gan valsts iestādes neveic ietekmes – ko šāds zudums personai rada situācijā, ja pieteikums ir iesniegts pēc minētā vecuma sasniegšanas, – samērīguma pārbaudi saskaņā ar Savienības tiesībām.

2. Iesniedzējtiesa vēlas saņemt atbildi uz jautājumu, vai šāds valsts tiesiskais regulējums ir atbilstošs LESD 20. pantam, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. pantu.

3. Šī lieta ir ceturrtā daļa nodaļā par dalībvalstu pienākumiem pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā saskaņā ar Savienības tiesībām, kas ir uzsākta lietā, kurā pasludināts spriedums *Rottmann*². Judikatūru, kas izriet no šā sprieduma, Tiesa apstiprināja spriedumos *Tjebbes u.c.*³ un *Wiener Landesregierung* (Naturalizācijas garantijas atsaukšana)⁴. Šī lieta sniedz Tiesai iespēju vēlreiz

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, turpmāk tekstā – “spriedums *Rottmann*”, EU:C:2010:104).

³ Spriedums, 2019. gada 12. marts (C-221/17, turpmāk tekstā – “spriedums *Tjebbes u.c.*”, EU:C:2019:189).

⁴ Spriedums, 2022. gada 18. janvāris (C-118/20, turpmāk tekstā – “spriedums *Wiener Landesregierung*”, EU:C:2022:34).

pārbaudīt dalībvalsts pilsonības *ex lege* zaudēšanas, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, nosacījumus saskaņā ar prasībām, kuras izriet no Savienības tiesībām, kā Tiesa tās ir interpretējusi spriedumā *Tjebbes* u.c.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

4. Ar LESD 20. panta 1. punktu ir izveidota Savienības pilsonība, un tajā ir noteikts, ka “ikviena persona, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība,” ir Savienības pilsonis. Saskaņā ar LESD 20. panta 2. punkta a) apakšpunktu Savienības pilsoņiem ir “tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstu teritorijā”.

5. Saskaņā ar Hartas 7. pantu ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un saziņas neaizskaramību.

B. Dānijas tiesības

6. 2004. gada 7. jūnija *Lov nr. 422 om dansk indfødsret, lovbekendtgørelse* (Dānijas Konsolidētais pilsonības likums Nr. 422), pamatlietā piemērojamā redakcijā (turpmāk tekstā – “Pilsonības likums”), 8. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Persona, kura dzimusi ārpus valsts un nekad nav dzīvojusi Dānijas Karalistē, un nav uzturējies tajā apstākļos, kas liecina par ciešu saikni ar Dāniju, zaudē Dānijas pilsonību, sasniedzot 22 gadu vecumu, izņemot gadījumus, kad tādā veidā persona kļūst par bezvalstnieku. Tomēr bēgļu, migrantu un integrācijas ministrs vai persona, kuru tas ir pilnvarojis, pamatojoties uz iesniegumu, kas iesniegts pirms šī vecuma sasniegšanas brīža, var atļaut pilsonību saglabāt.”

7. 2015. gada 13. oktobra *Cirkulæreskrivelse nr. 10873 om naturalisation* (Apkārtraksts par naturalizāciju Nr. 10873) tika grozīts ar 2016. gada 16. marta Apkārtrakstu Nr. 9248 (turpmāk tekstā – “Apkārtraksts par naturalizāciju”).

8. Atbilstoši Apkārtrakstam par naturalizāciju bijušajiem Dānijas pilsoņiem, kuri ir zaudējuši Dānijas pilsonību saskaņā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punktu, principā ir jāizpilda vispārējie likumā ietvertie nosacījumi par Dānijas pilsonības iegūšanu. Tas nozīmē, ka Dānijas valdības likumprojekts par pilsonības piešķiršanu ietver personas, kuras izpilda šajā apkārtrakstā paredzētos nosacījumus saistībā ar uzturēšanos, vecumu, izturēšanos, parādsaistībām valsts iestādēm, spēju sevi uzturēt, nodarbinātību, dāņu valodas zināšanām un zināšanām par Dānijas sabiedrību, kultūru un vēsturi. Saskaņā ar šā apkārtraksta 5. panta 1. punktu pieteikuma iesniedzējam ir jāuzturas valsts teritorijā naturalizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Atbilstoši minētā apkārtraksta 7. pantam pieteikuma iesniedzējam tiek prasīta deviņu gadu nepārtraukta uzturēšanās valstī.

9. Piemērojot šā paša apkārtraksta 13. pantu kopsakarā ar tā 1. pielikuma 3. punktu, vispārīgās uzturēšanās prasības var tikt mīkstinātas attiecībā uz personām, kurām iepriekš bijusi Dānijas pilsonība vai kurām ir dāņu izcelsme.

III. Pamatlietas apstākļi, prejudiciālais jautājums un tiesvedība Tiesā

10. Prasītājai pamatlietā, kura dzimusi 1992. gada 5. oktobrī Amerikas Savienotajās Valstīs, kopš dzimšanas ir Dānijas un Amerikas pilsonība, taču viņa nekad nav dzīvojusi Dānijā. Viņai ir divi brāļi un māsa, kuri dzīvo Savienotajās Valstīs un no kuriem vienam ir Dānijas pilsonība, bet viņai nav neviena radnieka, brāļa vai māsa Dānijā.

11. 2014. gada 17. novembrī prasītāja pamatlietā iesniedza *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Ārvalstnieku un integrācijas ministrija) pieteikumu, lai saņemtu apliecību par Dānijas pilsonības saglabāšanu pēc 22 gadu vecuma. Pamatojoties uz šajā pieteikumā sniegto informāciju, ministrija secināja, ka pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas viņa bija uzturējusies Dānijā ne vairāk kā 44 nedēļas. Prasītāja pamatlietā turklāt paziņoja, ka pēc 22. dzimšanas dienas viņa Dānijā ir uzturējusies vēl piecas nedēļas un 2015. gadā ir bijusi Dānijas valsts sieviešu basketbola komandas dalībniece. Tāpat viņa norādīja, ka 2005. gadā aptuveni trīs vai četras nedēļas ir pavadījusi Francijā. Taču nekas nenorāda, ka viņa būtu uzturējusies vēl arī kādā citā Savienības dalībvalstī.

12. Ar 2017. gada 31. janvāra lēmumu (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) Ārvalstnieku un integrācijas ministrija informēja prasītāju pamatlietā, ka, sasniedzot 22 gadu vecumu, viņa ir zaudējusi Dānijas pilsonību saskaņā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmo teikumu un ka nav iespējams piemērot šā likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzēto atkāpi, jo viņas pieteikums par pilsonības saglabāšanu ir iesniegts pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas. Šajā lēmumā ir tostarp norādīts, ka prasītāja pamatlietā ir zaudējusi Dānijas pilsonību, sasniedzot 22 gadu vecumu, jo viņa nekad nav uzturējusies Dānijā un nav tajā arī dzīvojusi apstākļos, kas liecinātu pat saikni ar šo dalībvalsti, tādēļ ka kopējais uzturēšanās ilgums šajā valstī līdz 22 gadu sasniegšanai ir bijis ne vairāk kā 44 nedēļas.

13. 2018. gada 9. februārī prasītāja pamatlietā iesniedza *København byret* (Kopenhāģenas pilsētas tiesa, Dānija) prasību atcelt apstrīdēto lēmumu un pārskatīt lietu. Ar 2020. gada 3. aprīļa rīkojumu lieta tika nodota *Østre Landsret* (Austrumu reģiona apelācijas tiesa, Dānija), kura nolēma izskatīt lietu pirmajā instancē.

14. Šādos apstākļos ar 2021. gada 11. oktobra lēmumu, kas Tiesā iesniegts 2021. gada 16. novembrī, *Østre Landsret* (Austrumu reģiona apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai LESD 20. pants, lasot to kopsakarā ar [Hartas] 7. pantu, nepieļauj dalībvalsts tiesību aktus, kādi tiek aplūkoti pamatlietā, saskaņā ar kuriem dalībvalsts pilsonība atbilstoši likumam principā tiek zaudēta, sasniedzot 22 gadu vecumu, ja persona ir dzimusi ārpus dalībvalsts, nekad tajā nav dzīvojusi un tajā arī neuzturas apstākļos, kas liecinātu par ciešu saistību ar dalībvalsti, kā dēļ personas, kurām nav arī citas dalībvalsts pilsonības, zaudē Savienības pilsoņa statusu un tiesības, kas saistītas ar šo statusu, ņemot vērā to, ka no tiesiskā regulējuma, kas tiek aplūkots pamatlietā, izriet, ka

- a) tiek pieņemts, ka cieša saikne ar dalībvalsti pastāv it īpaši pēc kopumā viena gada uzturēšanās šajā dalībvalstī,
- b) ja pieteikums par pilsonības saglabāšanu ir iesniegts, pirms persona sasniegusi 22 gadu vecumu, atļauju saglabāt dalībvalsts pilsonību var saņemt saskaņā ar mazāk stingriem nosacījumiem, tāpēc kompetentajām iestādēm ir jāizvērtē pilsonības zaudēšanas sekas, un

c) pēc tam, kad persona ir sasniegusi 22 gadu vecumu, zaudētu pilsonību var atgūt vienīgi naturalizācijas kārtībā, kas ir saistīta ar virkni prasību, ieskaitot nepārtrauktu uzturēšanos dalībvalstī ilgāku laikposmu, lai gan bijušajiem dalībvalsts pilsoņiem uzturēšanās laikposmu ir iespējams zināmā mērā saīsināt?”

15. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītāja pamatlietā, Dānijas un Francijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Šie paši lietas dalībnieki, izņemot Francijas valdību, bija pārstāvēti tiesas sēdē, kas notika 2022. gada 4. oktobrī, un atbildēja uz Tiesas uzdotajiem mutvārdu jautājumiem.

IV. Juridiskā analīze

16. Prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai LESD 20. pants, lasot to Hartas 7. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā ar zināmiem nosacījumiem ir paredzēta šīs dalībvalsts pilsonības *ex lege* zaudēšana, sasniedzot 22 gadu vecumu, reālas saiknes neesamības dēļ, ja netiek iesniegts pieteikums par šīs pilsonības saglabāšanu pirms šā vecuma sasniegšanas, un tādējādi personām, kurām nav arī kādas citas dalībvalsts pilsonības, Savienības pilsoņa statusa un ar to saistīto tiesību zudums, neizdarot – ja šis pieteikums par pilsonības saglabāšanu ir iesniegts pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas – šāda zuduma ietekmes uz personas situāciju saskaņā ar Savienības tiesībām individuālu pārbaudi samērīguma principa kontekstā.

17. Iesniedzējtiesas šaubas par Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā paredzētās Dānijas pilsonības zaudēšanas 22 gadu vecumā kārtības atbilstību LESD 20. pantam, lasot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu, pirmkārt, ir saistītas ar to, ka šī pilsonība un līdz ar to Savienības pilsoņa statuss zūd automātiski un šī tiesību norma neparedz nekādus izņēmumus, un, otrkārt, ar grūtībām atgūt pilsonību naturalizācijas kārtībā pēc šā vecuma sasniegšanas.

18. Savā vērtējumā vispirms norādīšu ar pamatlietu saistītos aspektus, kuri manā ieskatā ir nozīmīgi Tiesā izskatāmajā lietā (A sadaļa). Pēc tam ilustrēšu vadlīniju, kas iezīmējas Tiesas judikatūrā par Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, it īpaši spriedumā *Tjebbes* u.c., attiecībā uz kuru iesniedzējtiesa ir paudusi šaubas par Dānijas pilsonības zaudēšanas mehānisma atbilstību Savienības tiesībām (B sadaļa). Visbeidzot izvērtēšu prejudiciālo jautājumu šīs judikatūras kontekstā, koncentrējoties, pirmkārt, uz vispārējo interešu mērķa, kāds ir aplūkotajā tiesiskajā regulējumā paredzētajai Dānijas pilsonības zaudēšanai, likumības pārbaudi un, otrkārt, uz šīs zaudēšanas, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zudumu, samērīguma pārbaudi saskaņā ar Savienības tiesībām (C sadaļa).

A. Pamatlietas aspekti, kuriem ir nozīme Tiesā izskatāmajā lietā

1. Pamatlietā aplūkotās Dānijas pilsonības zaudēšanas mehānisma īpatnības

19. No iesniedzējtiesas izklāstītajiem tiesību aktiem izriet, ka Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšanas noregulējums ir iedibināts, no vienas puses, Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā un Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvajā praksē saistībā ar šīs tiesību normas

piemērošanu⁵ un, no otras puses, Apkārtrakstā par naturalizāciju, kurā ir noteiktas prasības pilsonības atgūšanai bijušajiem Dānijas pilsoņiem, kas saskaņā ar minēto normu ir zaudējuši Dānijas pilsonību.

20. Pirmkārt, attiecībā uz Pilsonības likumu atgādināšu, ka tā 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir paredzēta Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšana 22 gadu vecumā ikvienam Dānijas pilsonim, kurš “dzimis ārpus valsts un nekad nav dzīvojis Dānijas Karalistē, un nav uzturējies tajā apstākļos, kas liecina par ciešu saikni ar Dāniju, [...] izņemot gadījumus, kad tādā veidā persona kļūst par bezvalstnieku”⁶. Tomēr šā likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā ir paredzēta atkāpe no šā noteikuma, proti, ka minētie pilsoņi var *pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas* iesniegt Ārvalstnieku un integrācijas ministrijai lūgumu saglabāt Dānijas pilsonību.

21. Otrkārt, attiecībā uz Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas *administratīvo praksi* saistībā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta piemērošanu iesniedzējtiesa min šādus faktus.

22. Vispirms attiecībā uz Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā paredzēto noteikumu šī tiesa saistībā ar šajā lietā aplūkoto uzturēšanās kritēriju norāda, ka ir izdarīts nošķirums atkarībā no tā, vai uzturēšanās ilgums Dānijā pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas ir bijis vismaz viens gads vai mazāk par vienu gadu. Pirmajā gadījumā Ārvalstnieku un integrācijas ministrija atzīst “pietiekamu saikni” ar Dāniju, lai tiktu saglabāta Dānijas pilsonība. Otrajā gadījumā prasības, kas izriet no šīs administratīvās prakses, attiecībā uz saikni, tomēr ir stingrākas⁷. Faktiski pieteikuma iesniedzējam ir jāpamato, ka uzturēšanās laiku, kas ir īsāks par vienu gadu, tomēr ir “īpašas saiknes ar Dāniju” izpausme. Šajā ziņā iesniedzējtiesa precizē, ka saskaņā ar Pilsonības likuma sagatavošanas darbiem⁸ šāda uzturēšanās var ietvert militārā dienesta, augstākās izglītības iegūšanas, mācību vai zināma garuma atkārtotu brīvdienų periodus.

23. Pēc tam attiecībā uz Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzēto atkāpi iesniedzējtiesa paskaidro, ka atbilstoši Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvajai praksei, ja nosacījumi par dzīvošanu vai uzturēšanos nav izpildīti un *ja pieteikums iesniegts pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas*⁹, tad drīzāk vērā tiek ņemta virkne citu elementu, piemēram, pieteikuma iesniedzēja uzturēšanās Dānijā kopējais ilgums, uzturēšanās reižu šajā dalībvalstī skaits, to, vai uzturēšanās ir konstatējama neilgi pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas vai arī vairākus gadus iepriekš, kā arī to, vai pieteikuma iesniedzējs brīvi runā dāņu valodā un turklāt viņam ir saikne ar šo dalībvalsti.

24. Visbeidzot – attiecībā uz pieteikumiem par pilsonības saglabāšanu no iesniedzējtiesas norādēm izriet, ka Ārvalstnieku un integrācijas ministrija izskata šos pieteikumus, nošķirot trīs gadījumus atkarībā no tā, vai pieteikuma iesniegšanas brīdī pieteicējam ir mazāk nekā 21 gads, no

⁵ No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvā prakse saistībā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta piemērošanu ir balstīta uz šīs tiesību normas sagatavošanas darbiem.

⁶ Attiecībā uz dzīvesvietas kritēriju, kurš šajā lietā netiek aplūkots, iesniedzējtiesa paskaidro, ka atbilstoši Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvajai praksei šis kritērijs ir izpildīts vai nu tad, kad runa ir par centrālajā personu reģistrā (CPR) *reģistrētu dzīvesvietu* vismaz trīs mēnešus pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas, vai arī tad, kad attiecīgā persona var pierādīt, ka viņai ir bijusi *adrese* Dānijā nepārtraukti vismaz trīs mēnešus pirms minētā vecuma sasniegšanas un ka tā sākotnēji bijusi iecerēta vismaz uz trīs mēnešu termiņu. Šīs tiesas ieskatā dzīvesvieta it īpaši Somijā vai Zviedrijā vismaz septiņu gadu garumā ir pielīdzināma dzīvesvietai Dānijā.

⁷ No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka šādā gadījumā atbilstoši Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvajai praksei uzmanību varētu pievērst it īpaši tam, vai uzturēšanās ir bijusi īsi pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas vai arī tā ir konstatējama vairākus gadus iepriekš, vai var uzskatīt, ka tā atspoguļo pieteikuma iesniedzēja paša vēlmi apmeklēt Dāniju, vai arī izriet tostarp no vecāku vai darba devēja pieņemtiem lēmumiem.

⁸ Iesniedzējtiesa atsaucas uz 2004. gada 28. janvāra Likumprojekta Nr. 138 pamatojuma izklāsta 2.2.2. iedaļu par Pilsonības likuma 8. pantu.

⁹ Jāatgādina, ka šis nosacījums izriet no Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta otrā teikuma.

21 līdz 22 gadiem vai vairāk nekā 22 gadi. Ja pieteikuma iesniedzējam ir mazāk nekā 21 gads, šī ministrija tam vienīgi izsniedz pilsonības apliecību ar norādi par Dānijas pilsonības zaudēšanu atbilstoši Pilsonības likuma 8. pantam, kas iesniedzējtiesas ieskatā nozīmē, ka ministrija pieņem lēmumu nevis par to, vai pieteikuma iesniedzējs saglabā Dānijas pilsonību, bet gan vienīgi par to, vai viņam ir šī pilsonība. Minētā tiesa norāda, ka tas ir saistīts ar faktu, ka atbilstoši šīs ministrijas praksei pilsonības saglabāšana ir novērtējums ir jāizdara *pēc iespējas tuvāk 22 gadu vecumam*.

25. Turklāt iesniedzējtiesa precizē – lai gan šādu Dānijas administratīvo praksi joprojām piemēro, lai gan ir pasludināts spriedums *Tjebbes* u.c. – un tas notika pēc nolēmuma pamatlietā pieņemšanas –, Pilsonības likuma 8. panta 1. punkts tomēr ir ticis grozīts. Tā norāda, ka šis grozījums paredz, ka šobrīd Ārvalstnieku un integrācijas ministrijai – ja pieteikums par pilsonības saglabāšanu iesniegts pirms *22 gadu vecuma sasniegšanas* – ir jāņem vērā zināms skaits papildu elementu, lai veiktu individuālu Dānijas pilsonības un līdz ar to Savienības pilsonības zaudēšanas ietekmes saskaņā ar Savienības tiesībām pārbaudi. Šajā nolūkā ministrijai esot jāizvērtē, vai šī ietekme ir samērīga ar pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma mērķi, proti, reālas saiknes pastāvēšanu starp Dānijas pilsoņiem un Dāniju.

26. Treškārt, attiecībā uz *Apkārtrakstu par naturalizāciju* iesniedzējtiesa paskaidro, ka bijušajiem Dānijas pilsoņiem, kuri zaudējuši Dānijas pilsonību saskaņā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punktu, ir iespēja lūgt Dānijas pilsonību naturalizācijas kārtībā un šajā gadījumā tiem principā ir jāizpilda virkne vispārīgu, šajā likumā paredzētu Dānijas pilsonības iegūšanas nosacījumu¹⁰. Taču attiecībā uz šādiem pilsoņiem šos nosacījumus iespējams mīkstināt saistībā ar Dānijā prasīto nepārtraukto deviņu gadu uzturēšanās periodu¹¹. Tomēr no šīs tiesas sniegtajām norādēm izriet, ka šai mīkstināšanai, no vienas puses, ir ļoti ierobežota piemērošanas joma un, no otras puses, tā neko nemaina faktā, ka saskaņā ar minētā apkārtraksta 5. panta 1. punktu pieteicējam pieteikuma iesniegšanas brīdī ir jādzīvo Dānijā¹².

2. Prasītājas pamatlietā situācija

27. Attiecībā uz prasītājas pamatlietā situāciju iesniedzējtiesa norāda šādus faktus: viņai ir Dānijas un Amerikas dubultpilsonība; viņa ir dzimusi Savienotajās Valstīs un nekad nav dzīvojusi Dānijā; tomēr viņa ir uzturējusies šajā dalībvalstī 44 nedēļas pirms 22 gadu vecuma un 5 nedēļas pēc tā sasniegšanas; viņa ir iesniegusi Ārvalstnieku un integrācijas ministrijā pieteikumu pilsonības saglabāšanai 43 dienas pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas; ar apstridēto lēmumu viņa tikusi informēta, pirmkārt, par Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšanu 22 gadu vecuma sasniegšanas brīdī reālas saiknes neesamības dēļ, jo pirms šā datuma nav ticis iesniegts pieteikums par pilsonības saglabāšanu atbilstoši Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajam teikumam, un, otrkārt, par to, ka uz viņu neattiecas šā likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzētā atkāpe, jo viņas pieteikums ir iesniegts *pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas*.

¹⁰ Par šiem vispārīgajiem nosacījumiem skat. šo secinājumu 8. punktu. Iesniedzējtiesa norāda, ka Konstitūcijas 44. panta 1. punktā ir paredzēts, ka ārvalstnieks pilsonību var iegūt vienīgi saskaņā ar likumu. Naturalizācijai jānotiek saskaņā ar likumu un tajā ir skaidri jānorāda ikvienas naturalizētās personas vārds.

¹¹ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 9. punktu.

¹² Par Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas administratīvo praksi saistībā ar “dzīvesvietas” kritēriju skat. šo secinājumu 10. zemsvītras piezīmi.

B. Par vadliniju, kas iezīmējas Tiesas judikatūrā par Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu

28. Turpmākajos apsvērumos izskatīšu Tiesas judikatūru par Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu un šīs lietas vērtējumam nozīmīgos tās attīstības elementus.

1. Spriedums “Rottmann”: pārbaudes tiesā principa iedibināšana saskaņā ar Savienības tiesībām

29. Spriedumā *Rottmann*¹³, kas attiecās uz Vācijas iestāžu lēmuma atsaukt naturalizāciju pārbaudi, Tiesa vispirms apstiprināja 90. gados iedibināto principu¹⁴, saskaņā ar kuru dalībvalstu kompetence pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības¹⁵. Pēc tam Tiesa izskaidroja šā principa tvērumu, precizējot – “pat ja kāds jautājums ietilpst dalībvalstu kompetencē, gadījumos, kad piemērojamas Savienības tiesības, attiecīgajām valsts tiesību normām ir tās jāievēro”¹⁶. Tā uzskatīja, ka, ņemot vērā Savienības pilsoņa statusa, ko piešķir LESD 20. pants, fundamentālo raksturu, tāda Savienības pilsoņa situācija, attiecībā uz kuru kādas dalībvalsts iestādes pieņem lēmumu atņemt viņam naturalizācijas kārtībā piešķirto pilsonību pēc tam, kad viņš zaudējis citas dalībvalsts pilsonību, kura viņam bijusi sākotnēji, apstākļos, kad tā rezultātā var zaudēt minēto statusu un ar to saistītās tiesības, pēc savas dabas un savu seku dēļ ietilpst Savienības tiesību jomā¹⁷.

30. Tāpat Tiesa ir iedibinājusi principu, saskaņā ar kuru attiecībā uz Savienības pilsoņiem šīs kompetences īstenošana, ciktāl tā skar Savienības tiesību sistēmā piešķirtās un aizsargātās tiesības, kā tas it īpaši ir lēmuma par naturalizācijas kārtībā iegūtas pilsonības atņemšanu gadījumā, ir pakļauta pārbaudei tiesā saskaņā ar Savienības tiesībām¹⁸. Secinājusi, ka lēmums par naturalizācijas kārtībā iegūtas pilsonības atņemšanu krāpniecisku darbību dēļ ir principā uzskatāms par likumīgu¹⁹, Tiesa pasludināja, ka tomēr būtu jāizvērtē šāda lēmuma samērīgums, ņemot vērā sekas, kuras ar šo lēmumu var iespējami tikt radītas ieinteresētajai personai un attiecīgajā gadījumā tās ģimenes locekļiem saistībā ar ikvienam Savienības pilsonim piederošo tiesību zaudēšanu”²⁰.

31. Visbeidzot Tiesa nosprieda, ka LESD 20. pants neliedz dalībvalstij atņemt Savienības pilsonim naturalizācijas kārtībā iegūtu šīs dalībvalsts pilsonību, ja tā tikusi panākta ar viltu, ja vien šajā lēmumā par atņemšanu tiek ievērots samērīguma princips²¹.

32. Dažus šīs judikatūras punktus apstiprināja un papildināja divi vēlāki Tiesas spriedumi.

¹³ Atgādinājumam – *J. Rottmann* bija ieguvis Vācijas pilsonību krāpnieciskā veidā.

¹⁴ Skat. spriedumu, 1992. gada 7. jūlijs, *Micheletti* u.c. (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. punkts), saskaņā ar kuru: “Pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumi saskaņā ar starptautiskajām tiesībām ietilpst katras dalībvalsts kompetencē, kura ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības”. Mans izcēlums. Atgādināšu, ka Tiesa šo ideju jau ir iezīmējusi spriedumos, 1979. gada 7. februāris, *Auer* (136/78, EU:C:1979:34, 28. punkts), un 1981. gada 12. novembris, *Airola/Komisija* (72/80, EU:C:1981:267, 8. un nākamie punkti). Faktiski runa ir par vispārēju Savienības tiesību principu, kas piemērots Savienības pilsonības jomā.

¹⁵ Spriedums *Rottmann*, 39. un 45. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra.

¹⁶ Spriedums *Rottmann*, 41. punkts un tajā minētā judikatūra. Vēlos atgādināt, ka šā sprieduma 41. punktā Tiesa balstījās uz pastāvīgo judikatūru attiecībā uz situācijām, kurās tiesību akti, kas pieņemti jomā, kura ietilpst valstu kompetencē, ir vērtēti Savienības tiesību gaismā. Skat. arī ģenerāladvokāta L. M. Pojareša Maduru [*L. M. Poiares Maduro*] secinājumus šajā lietā (C-135/08, EU:C:2009:588, 20. punkts).

¹⁷ Spriedums *Rottmann*, 42. un 43. punkts.

¹⁸ Spriedums *Rottmann*, 48. punkts.

¹⁹ Spriedums *Rottmann*, 54. punkts. Skat. arī 51.–53. punktu.

²⁰ Spriedums *Rottmann*, 56. punkts. Mans izcēlums.

²¹ Spriedums *Rottmann*, 59. punkts un rezolutīvā daļa.

2. Spriedums “Tjebbes” u.c.: Savienības pilsoņa statusa zaudēšanas seku individuālas izvērtēšanas nozīmīgums samērīguma pārbaudē

33. Spriedumā *Tjebbes* u.c., kas attiecās uz vispārīga nosacījuma²² par Nīderlandes pilsonības *ex lege* un līdz ar to ieinteresēto personu Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu²³ pārbaudi saskaņā ar Savienības tiesībām, Tiesas apsvērumu izejas punkts ir agrākajā judikatūrā pasludinātā principa apstiprināšana²⁴. Balstoties uz sprieduma *Rottmann* 42. un 45. punktu, Tiesa apstiprināja, ka tādu Savienības pilsoņu situācija, kuriem ir *tikai vienas dalībvalsts* pilsonība un kuriem, zaudējot šo pilsonību, *zūd arī* LESD 20. pantā piešķirtais *Savienības pilsoņa statuss*, kā arī ar to saistītās tiesības, pēc savas būtības un sekām ietilpst Savienības tiesībās un tādējādi, īstenojot savu kompetenci pilsonības jautājumos, dalībvalstīm ir jāievēro Savienības tiesības²⁵.

34. Precīzāk, pirmām kārtām, atgādinot it īpaši, ka, īstnodama savu kompetenci, kas dalībvalstij ļauj noteikt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumus, tā var likumīgi uzskatīt, ka pilsonība atspoguļo patiesas saiknes starp valsti un tās pilsoņiem esamību, un līdz ar to šādas patiesas saiknes neesamību vai zušanu saistīt ar tās pilsonības zaudēšanu²⁶, Tiesa apstiprināja, ka Savienības tiesībām principā nav pretrunā, ka tādos apstākļos kā attiecīgajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētie dalībvalsts vispārējo interešu dēļ paredz tās pilsonības zaudēšanu, lai arī – to zaudējot – attiecīgā persona zaudē arī Savienības pilsoņa statusu²⁷.

35. Taču, otrām kārtām, norādot, cik svarīgi šādās situācijās valsts iestādēm un tiesām ir ievērot samērīguma principu, Tiesa pasludināja, ka dalībvalsts pilsonības *ex lege* zaudēšana nebūtu saderīga ar samērīguma principu, ja atbilstošajos valsts noteikumos nekādi nebūtu atļauts *atsevišķi izvērtēt* sekas, ko šī zaudēšana rada attiecīgajām personām, ņemot vērā Savienības tiesības²⁸.

36. Tiesas ieskatā no tā izriet, ka situācijā, kad dalībvalsts pilsonība tiek zaudēta *ex lege*, izraisot arī Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, kompetentajām valsts iestādēm un tiesām ir jāvar netieši pārbaudīt, *kādas sekas rada šī pilsonības zaudēšana*, un attiecīgajā gadījumā ir *jāatjauno “ex tunc” attiecīgās personas pilsonība*, ja tā lūdz izsniegt ceļošanas dokumentu vai jebkādu citu dokumentu, kas apliecina tās pilsonību²⁹. Vēl Tiesa piebilda, ka samērīguma vērtējumā valsts kompetentajām iestādēm un, attiecīgajā gadījumā, valsts tiesām ir jāpārlicinās, ka šāda pilsonības zaudēšana atbilst Hartā garantētajām pamattiesībām, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, un it īpaši tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kas noteiktas Hartas 7. pantā³⁰.

37. Judikatūru, kas izriet no spriedumiem *Rottmann* un *Tjebbes* u.c., apstiprināja spriedums *Wiener Landesregierung*, kurā Tiesa skaidri secināja, ka pēdējā minētajā lietā aplūkotais lēmums nav saderīgs ar samērīguma principu.

²² Proti, katra Nīderlandes pilsoņa, kuram ir arī citas dalībvalsts pilsonība, uzturēšanos ārpus Nīderlandes un *teritorijām, kurās piemērojams LES*, nepārtrauktu desmit gadu laika periodu.

²³ Lietā, kurā pasludināts spriedums *Rottmann*, runa bija par pilsonības atņemšanas individuālu lēmumu, kas bija balstīts uz ieinteresētās personas rīcību.

²⁴ Spriedums *Tjebbes* u.c., 30. punkts un tajā minētā judikatūra.

²⁵ Spriedums *Tjebbes* u.c., 32. punkts

²⁶ Spriedums *Tjebbes* u.c., 35. punkts. Skat. arī spriedumu *Rottmann*, 51. punkts.

²⁷ Spriedums *Tjebbes* u.c., 39. punkts.

²⁸ Spriedums *Tjebbes* u.c., 40. un 41. punkts.

²⁹ Spriedums *Tjebbes* u.c., 42. punkts un rezolutīvā daļa.

³⁰ Spriedums *Tjebbes* u.c., 45. punkts un rezolutīvā daļa.

3. Spriedums “Wiener Landesregierung”: šajā lietā aplūkotā apstrīdētā lēmuma nesaderība ar samērīguma principu

38. Atļaušos minēt apsvērumus, ko esmu formulējis secinājumos lietā *Wiener Landesregierung*³¹, un šeit skaidrības labad vienīgi īsumā atgādināšu sprieduma *Wiener Landesregierung* faktus, kas ir noderīgi iesniedzējtiesas šajā lietā uzdoto jautājumu vērtējumam.

39. Minētajā lietā Austrijas tiesa vēlējās zināt, vai tādas personas situācija, kura, būdama tikai vienas dalībvalsts pilsoņe, atsakās no šīs pilsonības, lai iegūtu citas dalībvalsts pilsonību, un līdz ar to zaudē Savienības pilsoņa statusu, pēc tam, kad pēdējās minētās dalībvalsts iestādes ir izsniegušas garantiju, ka šīs valsts pilsonība viņai tiks piešķirta, pēc savas būtības un sekām ietilpst Savienības tiesību jomā, ja šī garantija tiek atsaukta, kālab šai personai tiek liegts atgūt Savienības pilsoņa statusu. Tiesa uz šo jautājumu atbildēja apstiprinoši, tādējādi apstiprinot Savienības tiesību piemērošanu šādā situācijā³².

40. Tāpat Austrijas tiesa vēlējās zināt, vai kompetentajām uzņēmējas valsts iestādēm un – attiecīgā gadījumā – valsts tiesām ir jāpārbauda, vai lēmums atsaukt garantiju attiecībā uz šīs dalībvalsts pilsonības piešķiršanu, ja tas izraisa galīgu Savienības pilsoņa statusa un no tā izrietošo tiesību zaudēšanu, tā ietekmes ziņā uz attiecīgās personas situāciju atbilst samērīguma principam. Arī uz šo jautājumu Tiesa atbildēja apstiprinoši, apstiprinot, ka uzņēmējas dalībvalsts tiesām ir pienākums pārbaudīt aplūkotā valsts lēmuma saderību ar samērīguma principu³³.

41. Vēlos vērst uzmanību uz dažiem šā sprieduma elementiem.

42. Pirmkārt, Tiesa norādīja, cik svarīgi, pārbaudot Savienības tiesībās iedibināto samērīguma principu, ir izvērtēt attiecīgās personas, kā arī vajadzības gadījumā tās ģimenes individuālo situāciju³⁴. Šajā ziņā tā atgādināja savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru kompetentajām iestādēm un, attiecīgā gadījumā, valsts tiesām ir jāpārlicinās, ka šāds lēmums atbilst Hartā garantētajām pamattiesībām un it īpaši tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kādas tās ir noteiktas šīs hartas 7. pantā³⁵.

43. Otrkārt, izvērtējusi Austrijas sniegto valsts lēmuma, kura dēļ ir zaudēts Savienības pilsoņa statuss, pamatojumu³⁶, Tiesa uzskatīja, ka, ņemot vērā būtiskās sekas attiecībā uz ieinteresētās personas situāciju, it īpaši attiecībā uz tās ģimenes un profesionālās dzīves normālu attīstību, kādas ir lēmumam atsaukt garantiju par Austrijas pilsonības piešķiršanu, ar kuru Savienības pilsoņa statusa zaudēšana tiek padarīta par galīgu, šis lēmums nešķiet samērīgs ar šīs personas izdarīto pārkāpumu smagumu³⁷. Līdz ar to Tiesa nosprieda, ka “prasība par saderību ar samērīguma principu *nav izpildīta*, ja šāds lēmums ir pamatots ar ceļu satiksmes noteikumu

³¹ C-118/20, EU:C:2021:530. Skat. 47. un nākamos punktus.

³² Spriedums *Wiener Landesregierung*, 44. punkts un rezolutīvās daļas 1. punkts.

³³ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 58. punkts un tajā minētā judikatūra. Jānorāda, ka šā sprieduma 49. punktā, izvērtējot otro prejudiciālo jautājumu, Tiesa, atsaukdams uz sprieduma *Rottmann* 62. punktu, ir pasludinājusi, ka no Savienības tiesībām izrietošie principi attiecībā uz dalībvalstu kompetenci pilsonības jautājumos, kā arī to pienākumu šīs kompetences īstenošanā ievērot Savienības tiesības attiecas gan uz uzņēmējdalībvalsti, gan uz līdzšinējās pilsonības dalībvalsti.

³⁴ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 59. punkts un tajā minētā judikatūra.

³⁵ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 61. punkts un tajā minētā judikatūra.

³⁶ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 60. un 62.–72. punkts.

³⁷ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 73. punkts.

administratīviem pārkāpumiem, par kuriem saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesībām uzliek tikai naudas sodu”. Citiem vārdiem sakot, Tiesa pirmo reizi šajā judikatūrā stingri uzskatīja, ka šāds valsts lēmums *nav saderīgs ar samērīguma principu* Savienības tiesībās³⁸.

4. Judikatūras principi saistībā ar pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumu vērtējumu saskaņā ar Savienības tiesībām

44. Vadlīniju, kas iezīmējas Tiesas judikatūrā par Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, pamatā veido divi judikatūras principi.

45. Atbilstoši pirmajam principam dalībvalstu kompetence pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā ir jāīsteno, *ievērojot Savienības tiesības*. Izprast šo principu nozīmē labi saprast atšķirību starp šo ekskluzīvo kompetenci un tās īstenošanu, ievērojot Savienības tiesību sistēmu. Šajā ziņā vēlos norādīt, ka šo dalībvalstu kompetenci Tiesa nekad nav apšaubījusi. Kā rakstījis ģenerālvokāts L. M. Pojarešs Maduru, “nav tā, ka valsts pilsonības (un tātad arī Savienības pilsonības) iegūšanu un zaudēšanu kā tādu regulētu [Savienības] tiesības, taču pilsonības iegūšanas un zaudēšanas *nosacījumiem* jābūt saderīgiem ar [Savienības] tiesību normām un tiem jāatbilst Eiropas pilsoņa tiesībām”³⁹. Tāpēc no šā principa nevar secināt ne pilnīgu neiespējamību atņemt pilsonību gadījumā, ja šāda atņemšana nozīmētu arī Savienības pilsonības zaudēšanu, ne arī uzskatīt, ka uz pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumiem neattiecas Savienības tiesību kontrole⁴⁰. Patiesībā Savienības pilsoņa statusam nevar atņemt tā lietderīgo iedarbību un līdz ar to tiesības, ko tas piešķir, nevar pārkāpt, pieņemot valsts tiesisko regulējumu, kas ir pretrunā Savienības tiesībām un it īpaši iepriekš atgādinātajiem principiem, kuri izriet no Tiesas judikatūras⁴¹.

46. Atbilstoši otrajam principam *pārbaude tiesā tiek veikta saskaņā ar Savienības tiesībām* un it īpaši atbilstoši samērīguma principam. Samērīguma principa ievērošanas kontekstā jāpatur prātā vairāki aspekti: vispirms Savienības pilsoņa statusa zaudēšanas seku attiecīgajai personai un tās ģimenes locekļiem individuāla pārbaude attiecībā uz tiesību, kas piešķirtas ikvienam Savienības pilsonim, zaudēšanu; pēc tam šo seku atbilstības Hartas garantētajām pamattiesībām prasība un visbeidzot – vajadzības gadījumā – pienākums *ex tunc* atjaunot attiecīgās personas pilsonību. Šie aspekti ir noteicošie *pārbaudei tiesā saskaņā ar Savienības tiesībām*, un pilsonības zaudēšanas, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, samērīguma pārbaude, ko prasa Tiesa, kompetentajām iestādēm un valsts tiesām ir jāveic pilnīgi un detalizēti.

47. Tāpēc vairs nav nekādu šaubu, ka pamatlietā aplūkotajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā pilsonības zaudēšana, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, ir jāizvērtē tieši šo principu kontekstā.

³⁸ Spriedums *Wiener Landesregierung*, 74. punkts un rezolutīvās daļas 2. punkts.

³⁹ Skat. ģenerālvokāta L. M. Pojareša Maduru secinājumus lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23. punkts). Mans izcēlums.

⁴⁰ Šajā nozīmē skat. ģenerālvokāta L. M. Pojareša Maduru secinājumus lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 23. punkts).

⁴¹ Šajā ziņā skat. spriedumus, *Rottmann*, 41.–43., 45., 48., 56. un 59. punkts; *Tjebbes u.c.*, 30., 32., 40.–42. un 45. punkts, kā arī *Wiener Landesregierung*, 44., 59., 61. un 73. punkts. Skat. arī šo secinājumu 29.–43. punktu un it īpaši 45. punktu.

C. Par judikatūras principu piemērošanu šajā lietā

48. Iesākumā atgādināšu, ka prasītāja pamatlietā saskaņā ar Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmo teikumu zaudēja *ex lege* savu Dānijas pilsonību, sasniedzot 22 gadu vecumu, reālas saiknes ar Dāniju neesamības dēļ un, tā kā pieteikums Dānijas pilsonības saglabāšanu tika iesniegts pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas, nevarēja izmantot šā likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzēto atkāpi.

49. Līdz ar to prasītāja pamatlietā ir saskārusies ar Savienības pilsones statusa, kas saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss⁴², zaudēšanu.

50. Ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru⁴³ un it īpaši spriedumu *Tjebbes* u.c., ir skaidrs, ka tāda Savienības pilsoņa situācija, kuram ir tikai vienas dalībvalsts pilsonība un kuram, zaudējot šo pilsonību, zūd arī LESD 20. pantā piešķirtais statuss, kā arī ar to saistītās tiesības, pēc savas būtības un sekām ietilpst Savienības tiesībās⁴⁴. Tā kā uz prasītājas pamatlietā situāciju attiecas Savienības tiesību piemērošanas joma, no tā izriet, ka Dānijas Karalistei, īstenojot savu kompetenci pilsonības jautājumos, ir jāievēro šīs tiesības un ka šī situācija ir jāizvērtē saskaņā ar šīm tiesībām⁴⁵.

51. Ņemot vērā šo secinājumu, rodas jautājums, vai Dānijas Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā paredzētā pilsonības *ex lege* zaudēšana atbilst Savienības tiesībām. Atgādināšu – kā izriet no Tiesas judikatūras – lai valsts tiesiskajā regulējumā paredzēta pilsonības zaudēšana atbilstu šīm tiesībām, tai jāatbilst vispārējo interešu apsvērumam, un tas nozīmē, ka tai jāspēj sasniegt izvirzīto mērķi un ka pilsonības zaudēšana atbilstoši šīm tiesiskajam regulējumam nedrīkst būt patvaļīga⁴⁶.

52. Prasītāja pamatlietā apgalvo, ka Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā paredzētajai automātiskajai un bezizņēmumu pilsonības zaudēšanai ir lēģitīms mērķis un nolūks saglabāt reālu saikni un uzturēt īpašas solidaritātes un lojalitātes attiecības starp dalībvalsti un tās pilsoņiem, tomēr tā nespēj nodrošināt šā mērķa īstenošanu. Turklāt šajā tiesību normā paredzētā automātiskā zaudēšana neesot samērīga un līdz ar to esot pretrunā LESD 20. pantam, lasot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu.

53. Turpretim Dānijas valdība savos rakstveida apsvērumos apgalvo, ka Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta likumības un samērīguma pārbaude attiecībā pret personām, kuras pieteikuma par pilsonības saglabāšanu iesniegšanas brīdī ir sasniegušas 22 gadu vecumu, ir jābalsta uz Dānijas pilsonības iegūšanas un zaudēšanas kārtības vispārēju vērtējumu. Personu, kuras sasniegušas 22 gadu vecumu, Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšanas samērīgums būtu jānovērtē arī, raugoties uz nosacījumiem par pilsonības saglabāšanu līdz šim vecumam, kuri kopumā ir ļoti labvēlīgi.

⁴² Spriedumi, 2001. gada 20. septembris, *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458, 31. punkts) un *Wiener Landesregierung* (38. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴³ Skat. šo secinājumu 29., 30. un 33. punktu.

⁴⁴ Skat. spriedumu *Tjebbes* u.c., 32. punkts.

⁴⁵ Šajā ziņā skat. spriedumus, *Rottmann*, 42. un 45. punkts, *Tjebbes* u.c., 32. punkts. Tiesas sēdē Dānijas valdība apgalvoja, ka no valstu un valdību vadītāju lēmuma Edinburgas Eiropadomē 1992. gada 11. un 12. decembrī izriet, ka Dānijas Karalistei ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumiem un īpaša nostāja attiecībā uz Savienības pilsonību. Tomēr Komisija atgādināja, ka šā lēmuma attiecīgie izvilcumi, kas skar Savienības pilsonību, ir formulēti tāpat kā Deklarācijā Nr. 2 par dalībvalsts pilsonību, ko dalībvalstis pievienojušas LES gala dokumentam. Šajā ziņā skat. spriedumu *Rottmann*, 40. punkts. Tāpat tā atgādināja, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka dalībvalstu kompetence pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības. Skat. it īpaši spriedumu, *Rottmann*, 41. punkts.

⁴⁶ Šajā nozīmē skat. spriedumu *Rottmann*, 51.–54. punkts.

Turklāt šī valdība uzskata, ka nosacījumu par Dānijas pilsonības zaudēšanu likumību un samērīgumu pamato tas, ka valdība, balstoties uz individuālu vērtējumu, var atļaut pilsonības saglabāšanu, ja pieteikums iesniegts pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas.

54. Tādēļ minētās judikatūras gaismā izvērtēšu, vai aplūkotajam valsts tiesiskajam regulējumam, kas paredz Dānijas pilsonības zaudēšanu un līdz ar to prasītājas pamatlietā Savienības pilsones statusa zaudēšanu, ir legītīms pamats un ar to var sasniegt izvirzīto mērķi un vai Dānijas pilsonības zaudēšanas kārtībā ir ievērots samērīguma princips attiecībā uz sekām, ko tā rada prasītājas pamatlietā situācijai.

1. Dānijas pilsonības zaudēšanas kārtības vispārējo interešu mērķa likumības pārbaude

55. Pirmkārt, atgādināšu – Tiesa jau ir nospriedusi, ka dalībvalsts ir tiesīga vēlēties aizsargāt īpašās solidaritātes un lojalitātes attiecības ar saviem pilsoņiem, kā arī pilsonības saiknes pamatā esošo tiesību un pienākumu savstarpējību⁴⁷. Tiesas ieskatā, īstenojot savu kompetenci, kas dalībvalstij ļauj noteikt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumus, tā var likumīgi uzskatīt, ka pilsonība atspoguļo patiesas saiknes starp valsti un tās pilsoņiem esamību, un tāpēc šādas patiesas saiknes neesamību vai pārtrūkšanu saistīt ar tās pilsonības zaudēšanu⁴⁸.

56. Otrkārt, atgādināšu arī, ka Tiesai spriedumā *Tjebbes* u.c. jau ir bijusi iespēja precizēt, ka kritērijs, kas balstīts uz šīs dalībvalsts pilsoņu pastāvīgo dzīvesvietu pietiekami ilgā laikposmā “ārpus [attiecīgās] dalībvalsts un *teritorijām, kurām ir piemērojams LES*”, var tikt uzskatīts par tādu, kas atspoguļo šīs patiesās saiknes trūkumu⁴⁹.

57. Šajā gadījumā, kā izriet no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta mērķis ir novērst Dānijas pilsonības nodošanu starp paaudzēm tādām personām, kurām nav vai vairs nav reālas saiknes ar Dāniju. Dānijas valdības ieskatā Dānijas likumdevējs ir uzskatījis, ka personas, kas dzimušas ārvalstīs un *nav dzīvojušas Dānijā* vai nav tajā dzīvojušas ievērojamu laikposmu, pieaugot pakāpeniski zaudē savu lojalitāti, solidaritāti un saikni ar šo dalībvalsti⁵⁰.

58. Šādos apstākļos uzskatu – kā apgalvo Dānijas un Francijas valdības un Komisija –, ka dalībvalsts principā var legītīmi atzīt: personas, kuras dzimušas ārvalstīs un nav dzīvojušas vai uzturējušas šajā dalībvalstī tā, lai varētu pierādīt reālu saikni ar šo valsti, *var* pakāpeniski zaudēt lojalitātes un solidaritātes attiecības, kā arī saikni ar minēto dalībvalsti. Šajā ziņā norādīšu, ka

⁴⁷ Spriedums *Rottmann*, 51. punkts; *Tjebbes* u.c., 32. punkts, kā arī *Wiener Landesregierung*, 52. punkts.

⁴⁸ Spriedums *Tjebbes* u.c., 35. punkts. Skat. arī ģenerāladvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumus lietā *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2018:572, 53. punkts).

⁴⁹ Spriedums *Tjebbes* u.c., 36. punkts. Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta P. Mengoci secinājumus lietā *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2018:572, 54. punkts). Mans izcēlums.

⁵⁰ Lai gan uzdodu sev jautājumu, vai šī reālās saiknes pakāpeniskā zaudēšana var tikt vispārināta attiecībā uz visām personām, uz kurām attiecas apstrīdētās tiesību normas piemērošanas joma, piekritu uzskatam, ka *principā var* pastāvēt risks, ka *dažos gadījumos* šāda pakāpeniska reālas saiknes zaudēšana var notikt. Turklāt man šķiet pilnībā iespējami uzskatīt, ka dažiem Savienības pilsoņiem var būt reāla saikne ar vairāk nekā vienu dalībvalsti. Šāda secinājuma apšaubīšana nozīmētu apšaubīt pašas Savienības pilsonības būtību. Manuprāt, būtu paradoksāli nepieņemt vienas no Savienības pamatbrīvībām, proti, personu brīvas pārvietošanās, īstenošanas iespējamo ietekmi uz valstu pilsoņiem.

Eiropas Konvencijas par pilsonību 7. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir paredzēts, ka pilsonību *var* zaudēt *ex lege*, ja nav patiesas saiknes starp līgumslēdzēju valsti un pilsoni, kurš pastāvīgi uzturas ārzemēs⁵¹.

59. Līdz ar to man principā šķiet, ka dalībvalsts, no vienas puses, var leģitīmi nolemt, ka tādi kritēriji kā uzturēšanās tās teritorijā laika periodus, kuru kopējais ilgums nesasniedz vismaz vienu gadu, neliecina par reālu saikni ar šo dalībvalsti, un, no otras puses, noteikt vecumu – kā šajā gadījumā 22 gadi –, lai pārbaudītu, vai ir izpildīti pilsonības zaudēšanas nosacījumi.

60. Iepriekš sacītajam man pilnības labad jāpiebilst svarīgs jautājums – ko Komisija izvirzījusi savos rakstveida apsvērumos un par ko pēc Tiesas uzdotā jautājuma tika debatēts tiesas sēdē –, kas sakņojas ārpus problēmas, ar kuru saskārusies iesniedzējtiesa. Runa ir par to, vai pilsonības zaudēšanas kritērijs, kurš balstīts uz faktu, ka Dānijas pilsonis dzīvo ārpus Dānijas, un nenošķir dzīvesvietu Savienībā no dzīvesvietas trešā valstī, var tikt uzskatīts par leģitīmu kritēriju saskaņā ar Savienības tiesībām, ja šī zaudēšana nozīmē arī Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu⁵².

61. Faktiski šāda dzīvesvietas kritērija piemērošanas sekas, kā pamatoti uzsvērusi Komisija savos rakstveida un mutvārdu apsvērumos, ir tādas, ka persona, kas ir Dānijas pilsonē, kurai ir trešās valsts pilsonība, kas ir dzimusi citā dalībvalstī, kuras māte vai tēvs ir dāņu izcelsmes un kura ir īstenojusi tiesības brīvi pārvietoties atbilstoši LESD 21. pantam, tādējādi *ex lege* zaudē savu Dānijas pilsonību un līdz ar to Savienības pilsoņa statusu, ja, sasniegusi 22 gadu vecumu, tā izpilda Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā paredzētos kumulatīvos nosacījumus un tai nepienākas šā likuma 8. panta 1. punkta otrajā teikumā paredzētā atkāpe. Citiem vārdiem sakot, šīs personas vecāku īstenošanās tiesības, ko piešķir Savienības pilsoņa statuss, paradoksālā veidā ir veicinājušas to, ka šī persona zaudē visas Savienības pilsoņa statusa piešķirtās tiesības⁵³. Turklāt viņa tās zaudētu arī tad, ja būtu dzimusi citā dalībvalstī un vecumā no 18 līdz 22 gadiem būtu izmantojusi savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties, it īpaši, lai strādātu un uzturētos citā dalībvalstī⁵⁴.

62. Šajā ziņā, lai gan izprotu Komisijas šaubas par šāda dzīvesvietas kritērija leģitimitāti un tā vispārējo ietekmi uz pilsoņu brīvu pārvietošanos Savienībā, neuzskatu, ka šajā lietā būtu nepieciešama specifiska un padziļināta uz šo elementu vērsta analīze, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotu jautājumu. No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka,

⁵¹ Eiropas Konvenciju par pilsonību, kas pieņemta 1997. gada 6. novembra Eiropas Padomē un stājusies spēkā 2000. gada 1. martā, Dānijas Karaliste ratificēja 2002. gada 24. jūlijā. Šīs konvencijas izskaidrojošajā ziņojumā ir norādīts, ka šīs tiesību normas mērķis ir atļaut dalībvalstij, kas to vēlas, nepieļaut, ka tās pilsoņi, kuri ilgu laiku dzīvo ārvalstīs, saglabātu šīs dalībvalsts pilsonību, lai gan saikne ar to vairs neeksistē vai ir aizvietota ar saikni ar citu valsti, paturot prātā, ka runa tāpat kā šajā lietā ir par personām, kurām ir dubultpilsonība, un līdz ar to nepastāv bezvalstniecības risks. Skat. šā ziņojuma 70. punktu.

⁵² Šāda nošķiruma neesamību atbildē uz Tiesas uzdotu jautājumu apstiprināja Dānijas valdība. Attiecībā uz nošķirumu Dānijas tiesiskajā regulējumā starp dzīvesvietu it īpaši Somijā vai Zviedrijā un dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī Dānijas valdība tiesas sēdē apstiprināja, ka Pilsonības likuma 8. panta 3. punktā ir paredzēts, ka septiņus gadus ilgs dzīves periods šajās divās dalībvalstīs tiek uzskatīts par tādu, kas pierāda reālu saikni ar Dāniju. Šajā ziņā Komisija atbildē uz Tiesas uzdotu jautājumu norādīja, ka šis noteikums ir diskriminācija, kas balstīta uz dzīvesvietas dalībvalsti, un to var uzskatīt par konsekvences trūkumu attiecībā pret Dānijas tiesiskajā regulējumā izvirzīto vispārējo interešu mērķi. Skat. arī šo secinājumu 6. zemsvītras piezīmi.

⁵³ Atbildē uz Tiesas uzdotu jautājumu Komisija uzsvēra, ka no šāda kritērija piemērošanas izriet, ka attiecīgā Dānijas pilsoņa pārvietošanās un uzturēšanās tiesību īstenošana nozīmē šo tiesību zaudēšanu.

⁵⁴ Tā, manuprāt, būtu Dānijas pilsoņa gadījumā, kurš piedzimis Nīderlandē tēvam dānim un mātei amerikānietei un 18 gadu vecumā īstenojis savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos, lai dotos strādāt vai mācīties uz Itāliju, uzturoties tur līdz 22 gadu vecumam. Tāpat jāatzīmē – kā Komisija paskaidroja atbildē uz Tiesas uzdotu jautājumu –, ka uz situāciju, kurā šādam pilsonim būtu Dānijas un Itālijas dubultpilsonība, arī attiektos Savienības tiesības. Šādā gadījumā runa būtu nevis par Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, bet par tiesību brīvi pārvietoties un uzturēties Savienībā ierobežojumu.

izņemot trīs vai četru nedēļu uzturēšanos Francijā⁵⁵, prasītāja pamatlietā nav uzturējusies kādā citā dalībvalstī, izņemot Dāniju, un vienmēr ir dzīvojusi Savienotajās Valstīs. Tomēr, ja nu Tiesai būtu cits viedoklis, formulēšu šādas piezīmes.

63. Vispirms atgādināšu, ka iepriekšējos punktos izklāstītā problēma netika aplūkota lietā, kurā pasludināts spriedums *Tjebbes* u.c., jo Nīderlandes tiesiskajā regulējumā, par ko bija strīds lietā, kurā pasludināts šis spriedums, paredzētais kritērijs, kas balstīts uz dzīvesvietu, nenošķir dzīvesvietu Nīderlandē no dzīvesvietas citā dalībvalstī⁵⁶. Lai gan, protams, ir taisnība, ka šajā spriedumā Tiesa uzskatīja šo kritēriju par tādu, kas atspoguļo patiesas saiknes trūkumu, tomēr tā precizēja, ka runa ir par dzīvesvietu “ārpus [attiecīgās] dalībvalsts un *teritorijām, kurām ir piemērojams LES*”⁵⁷.

64. Tālāk nedrīkst aizmirst, ka attiecībā uz Savienības pilsoņiem, kuri ir dzimuši uzņēmējā dalībvalstī un kuri nekad nav izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties, Tiesa jau ir nospriedusi, ka šie Savienības pilsoņi var atsaukties uz LESD 21. panta 1. punktu un uz tiesību normām, kas pieņemtas tā piemērošanai⁵⁸.

65. Visbeidzot – man šķiet acīmredzams, ka kritērijs, kas saistībā ar pilsonības zaudēšanu 22 gadu vecumā, attiecīgai personai radot arī Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, nenošķir dzīvesvietu vai uzturēšanos trešā valstī no dzīvesvietas vai uzturēšanās dalībvalstī, rada acīmredzamu pārvietošanās un uzturēšanās brīvības dalībvalstu teritorijā ierobežojumu, un tas var atturēt Dānijas pilsoni no šo tiesību izmantošanas⁵⁹. Šajā ziņā jānorāda, ka es nesaprotu, kā būtu iespējams apgalvot, ka šāds Savienības pilsoņu tiesību uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos ierobežojums ir samērīgs. Patiesībā tas, ka Savienības pilsonis var zaudēt savu pilsonību tādēļ, ka ir apmeties uz dzīvi citā dalībvalstī, nevis tajā, kuras pilsonība viņam ir, manuprāt, nesamērīgi ierobežo šā pilsoņa tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos. Kā tiesas sēdē pamatoti norādīja Komisija, dzīvi un uzturēšanos Savienības teritorijā nedrīkstētu uzskatīt par reālas saiknes pārraušanu starp Savienības pilsoni un tā izcelsmes dalībvalsti.

66. Šādos apstākļos un, ņemot vērā manas šaubas par tāda dzīvesvietas kritērija kā Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā paredzētais ietekmi uz pilsoņu brīvu pārvietošanos Savienībā, uzskatu, ka tādā situācijā kā pamatlietā Savienības tiesības principā neliedz to, ka situācijās, kas minētas šajā tiesību normā, dalībvalsts vispārēju interešu mērķa dēļ paredz pilsonības zaudēšanu, lai arī šī zaudēšana attiecīgajai personai nozīmē arī Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu.

⁵⁵ Prasītāja pamatlietā tiesas sēdē apstiprināja, ka runa bija par brīvdienām.

⁵⁶ Spriedums *Tjebbes* u.c., 10. punkts.

⁵⁷ Spriedums *Tjebbes* u.c., 36. punkts. Šajā ziņā skat. ģenerālvokāta P. Mengoci secinājumus lietā *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2018:572, 54. punkts). Mans izcēlums.

⁵⁸ Spriedums, 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen* (C-200/02, EU:C:2004:639, 26. punkts); 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 42. un 43. punkts), kā arī, 2019. gada 2. oktobris, *Bajratari* (C-93/18, EU:C:2019:809, 26. punkts).

⁵⁹ Skat. ģenerālvokāta L. M. Pojareša Maduru secinājumus lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 32. punkts): “Nav šaubu, ka par Savienības pilsonim ar [LESD 21. pantā] piešķirto pārvietošanās un uzturēšanās tiesību pārkāpumu būtu uzskatāma tāda valsts tiesību norma, kas paredzētu pilsonības zaudēšanu gadījumā, ja dzīvesvieta tiek pārcelta uz citu dalībvalsti.”

2. Aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma samērīguma pārbaude, ņemot vērā sekas, ko tas rada attiecīgajai personai

67. Ņemot vērā Tiesas judikatūru un it īpaši sprieduma *Tjebbes* u.c. 40.–42. punktu⁶⁰, apšaubu samērīguma principa ievērošanu Dānijas pilsonības zaudēšanas – kas notiek 22 gadu vecumā – kārtībā, kura paredzēta Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā un kuru savā administratīvajā praksē piemēro Dānijas iestādes. Šaubas manī rada ne tikai viens pats pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma aspekts, bet vairāki elementi, kas ir šīs kārtības pamata un ir saistīti, no vienas puses, ar Savienības pilsoņa statusa zaudēšanas individuālu seku novērtējuma saskaņā ar Savienības tiesībām neesamību attiecībā uz ikvienu personu, kura iesniegusi pieteikumu pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas, un, no otras puses, ar zaudētās pilsonības *ex tunc* atgūšanu.

a) Savienības pilsoņa statusa zaudēšanas individuālu seku novērtējuma saskaņā ar Savienības tiesībām sistemātiska neesamība attiecībā uz ikvienu personu, kura iesniegusi pieteikumu pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas

68. Atgādināšu, ka iesniedzējtiesas šaubas ir saistītas ar to, ka Dānijas pilsonības un līdz ar to Savienības pilsoņa statusa zaudēšana ir automātiska un ka Pilsonības likums neparedz nevienu izņēmumu. Kā Komisija norādīja tiesas sēdē, situācijā pamatlietā attiecīgā persona *nekad* nav saņēmusi savas situācijas un vajadzības gadījumā savas ģimenes situācijas individuālu izvērtējumu. Manuprāt, šis jautājums atrodas tās problemātikas centrā, ko rada šajā lietā apstrīdētā pilsonības *ex lege* zaudēšanas kārtība.

69. Pirmkārt, norādīšu, ka *vienīgā iespēja*, kas sniegta Dānijas pilsonim, lai saņemtu pilsonības zaudēšanas, kura izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, seku *individuālu izvērtējumu* saskaņā ar Savienības tiesībām, ir pieteikuma par Dānijas pilsonības saglabāšanu iesniegšana *pirms* 22 gadu vecuma sasniegšanas⁶¹ vai – precīzāk – *starp 21 un 22 gadu vecumu*⁶², kas, manuprāt, ir ļoti īss laikposms. Ja pieteikums tiek iesniegts pēc šā vecuma sasniegšanas, tas tiks izskatīts vienīgi ar mērķi pārbaudīt, vai ir izpildīti Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā paredzētie nosacījumi. Ja tie būs izpildīti, pieteikums tiks automātiski noraidīts⁶³ un attiecīgā persona ne vien zaudēs Dānijas pilsonību un līdz ar to Savienības pilsoņa statusu, bet tā nevienā brīdī nesaņems arī šīs zaudēšanas seku saskaņā ar Savienības tiesībām individuālu izvērtējumu.

70. Otrkārt, norādīšu, ka no iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka pēc sprieduma *Tjebbes* u.c. pasludināšanas Ārvalstnieku un integrācijas ministrija nolēma, ka bijušie Dānijas pilsoņi, kuri 22 gadu vecumu sasnieguši 1993. gada 1. novembrī vai pēc šā datuma un kuri lūguši saglabāt Dānijas pilsonību *pirms* 22 gadu vecuma sasniegšanas, un attiecībā uz kuriem pieņemts lēmums par pilsonības zaudēšanu saskaņā ar Pilsonības likuma 8. pantu, izraisot arī

⁶⁰ Skat. šo secinājumu 35. un 36. punktu.

⁶¹ Par Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta grozījumiem pēc sprieduma *Tjebbes* u.c. pasludināšanas skat. šo secinājumu 25. punktu.

⁶² Atgādināšu: iesniedzējtiesa paskaidro, ka gadījumā, ja pieteikums par pilsonības saglabāšanu iesniegts *pirms 21 gada vecuma sasniegšanas*, Ārvalstnieku un integrācijas ministrija *nepauž nostāju* par to, vai pieteikuma iesniedzējs ir saglabājis Dānijas pilsonību, bet vienīgi izsniedz Dānijas pilsonības apliecību, *ar norādi* par šīs pilsonības zaudēšanu 22 gadu vecumā saskaņā ar Pilsonības likuma 8. pantu. Atzīstu, ka arguments, ka pilsonības saglabāšanas izvērtējumam jānotiek pēc iespējas tuvāk 22 gadu vecumam, lai Dānijas iestādes varētu paust nostāju par pilsonības saglabāšanu, man nešķiet pārliecinošs. Skat. šo secinājumu 24. punktu.

⁶³ Tiesas sēdē Dānijas valdība, atbildot uz Tiesas uzdotu jautājumu, norādīja, ka, lai arī Dānijas iestādes sistemātiski *neinformē* Dānijas pilsoņus par viņu pilsonības zaudēšanas 22 gadu vecumā nosacījumiem, tomēr noteikums par Dānijas pilsonības zaudēšanu ir minēts pases 2. lappusē. Turklāt šī valdība ir arī precizējusi, ka personas, uz kuru attiecas Dānijas pilsonības zaudēšana, pase no 22 gadu vecuma vairs nav derīga. Saistībā ar šo aspektu uzskatu, ka šā noteikuma pieminēšana pases 2. lappusē nekā neietekmē problēmu, kas ir šīs lietas centrā, proti, pilnīgu neiespējamību prasītājam pamatlietā apstrīdēt savu pilsonības zaudēšanu, kas izraisa viņas Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, un līdz ar to sagaidīt, ka notiks šīs zaudēšanas samērīguma pārbaude saskaņā ar Savienības tiesībām.

Savienības pilsonības zaudēšanu, var lūgt šā lēmuma pārskatīšanu⁶⁴. Tādējādi, lai gan šie pilsoņi varēja sagaidīt šādu lēmuma pārskatīšanu saskaņā ar Savienības tiesībām, prasītāja pamatlietā, kura bija sasniegusi 22 gadu vecumu pēc 1993. gada 1. novembra, tomēr nevarēja tādu sagaidīt, jo pieteikumu par pilsonības saglabāšanu bija iesniegusi 43 dienas *pēc* 22 gadu vecuma sasniegšanas.

1) Dānijas valdības izvirzītie iebildumi

71. Runājot par iemeslu saglabāt Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta pirmajā teikumā paredzēto prasību, saskaņā ar kuru pieteikums par Dānijas pilsonības saglabāšanu jāiesniedz *pirms* 22 gadu vecuma sasniegšanas, iesniedzējtiesa norāda, ka no šīs tiesību normas sagatavošanas darbiem izriet, ka, izdarot tajā grozījumus, lai izpildītu spriedumu *Tjebbes* u.c., Dānijas likumdevējs ir uzskatījis, ka “šis spriedums, šķiet, neuzliek pienākumu, ka šādam [individuālam] izvērtējumam vajadzētu būt sistemātiski iespējamam”.

72. Šajā ziņā Dānijas valdība savos rakstveida un mutvārdu apsvērumos ir apgalvojusi, ka no sprieduma *Tjebbes* u.c. neizriet, ka individuālai izvērtēšanai jābūt iespējamai jebkurā brīdī, ja to vēlas attiecīgā persona. Atbilstoši šīs valdības minētā sprieduma interpretācijai pietiek ar to, ka šādu individuālu izvērtējumu ir iespējams izdarīt – un tas esot iespējams tad –, ja pieteikums par pilsonības saglabāšanu ir iesniegts pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas.

73. Ja pieņemtu minēto interpretāciju, šajā lietā rastos šādi jautājumi: vai konkrētās situācijās būtu jāuzskata, ka persona var zaudēt dalībvalsts pilsonību, tādējādi zaudējot Savienības pilsoņa statusu, ja *nevienā brīdī* nenotiek zuduma un ietekmes, ko tā rada šai personai saskaņā ar Savienības tiesībām, individuāls izvērtējums? Vai, kā ierosina šī valdība, būtu jāuzskata, ka Tiesas judikatūrā noteikto dalībvalstu pienākumu izdarīt šo individuālo izvērtējumu var ierobežot noilguma termiņš?

74. Šie jautājumi man skaidri liek secināt, ka sprieduma *Tjebbes* u.c. interpretācija, ko sniedzis Dānijas likumdevējs un valdība, nav pieņemama, jo šis spriedums ir kļūdaini saprasts.

75. Pirmkārt, šādā sprieduma nolasījumā, manuprāt, nav ņemts vērā atbildīgo iestāžu un valsts tiesu pienākums, no vienas puses, ievērot samērīguma principu saistībā ar Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu un, no otras puses, ievērojot šo principu, individuāli izvērtēt šā statusa zaudēšanas ietekmi saskaņā ar Savienības tiesībām.

76. Otrkārt, tādās situācijās kā pamatlietā šāda interpretācija ļauj dalībvalstīm atņemt lietderīgo iedarbību LESD 20. pantam, kā to interpretējusi Tiesa. Atgādināšu, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Savienības pilsoņa statuss ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss. Tādēļ šim statusam nevar atņemt tā lietderīgo iedarbību, un tādējādi tiesības, ko tas piešķir, nedrīkst pārkāpt ar tāda valsts tiesiskā regulējuma pieņemšanu, kurā netiek ievērotas Savienības tiesības.

2) Kā pareizi nolasāms spriedums “*Tjebbes*” u.c.

77. Atgādināšu, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka princips, saskaņā ar kuru dalībvalstu kompetence pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā ir jāisteno, ievērojot Savienības tiesības, neļauj uzskatīt, ka pilsonības zaudēšanas nosacījumi, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa

⁶⁴ Iesniedzējtiesa šajā ziņā atsaucas uz Ārvalstnieku un integrācijas ministrijas dokumentu “Orientering om behandlingen af ansøgninger om bevis for bevarelse af dansk indfødsret efter EU-Domstolens dom i sag C-221/17, *Tjebbes*” (“Informācija par pieteikuma saņemšanas apliecinājumu par Dānijas pilsonības saglabāšanu izskatīšanu pēc Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā C-221/17, *Tjebbes*”).

zaudēšanu, neietilptu Savienības tiesību pārbaudē⁶⁵. Šajā ziņā Tiesa spriedumā *Tjebbes* u.c. ir apstiprinājusi, ka dalībvalsts pilsonības *ex lege* zaudēšana nebūtu saderīga ar samērīguma principu, ja atbilstošajās valsts tiesību normās nekādi nebūtu atļauts atsevišķi izvērtēt sekas, ko šī zaudēšana rada attiecīgajām personām, ņemot vērā Savienības tiesības⁶⁶.

78. Atšķirībā no tā, ko Tiesa ir apstiprinājusi sprieduma *Tjebbes* u.c. 41. un 42. punktā, tādā situācijā, kāda ir prasītājam pamatlietā, kad Dānijas pilsonības zaudēšana notiek *ex lege* un līdz ar to tiek zaudēts Savienības pilsoņa statuss, secinu, ka Dānijas iestādes *nespēj izvērtēt* netieši šīs zaudēšanas sekas *visiem* Dānijas pilsoņiem, kuri iesnieguši pieteikumu par Dānijas pilsonības saglabāšanu pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas. Patiesībā šie pilsoņi *nevienā brīdī* nesaņem seku, ko šis zudums viņiem rada saskaņā ar Savienības tiesībām, samērīguma individuālu izvērtējumu. Šāda izvērtējuma neesamība, manuprāt, ir ne vien automātiska, kā secina iesniedzējtiesa, bet arī *sistemātiska*.

79. Sprieduma *Tjebbes* u.c. pareizs lasījums nozīmē, ka *visas* pilsonības zaudēšanas situācijas, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, ir jāspēj izvērtēt, ņemot vērā samērīguma principu, kā tas interpretēts Tiesas judikatūrā attiecībā uz LESD 20. pantu, un tas paredz pienākumu izdarīt individuālu izvērtējumu *arī* attiecībā uz personām, kuras atrodas tādā situācijā kā prasītāja pamatlietā. Ņemot vērā pamatlietā aplūkoto tiesisko regulējumu, dažas situācijas, kurās Savienības pilsoņa statusa zaudēšanai var būt potenciāli nesamērīgas sekas, nekad nebūs iespējams izvērtēt saskaņā ar Savienības tiesībām, lai gan attiecīgās personas zaudē visas ar šo statusu saistītās tiesības.

80. Vai mēs to varam pieņemt? Domāju, ka nē.

81. Šajā ziņā atgādināšu, ka spriedumā *Wiener Landesregierung* Tiesa jau ir nospriedusi, ka *jobkura* Savienības pilsoņa statusa – pat pagaidu – *zaudēšana* nozīmē, ka attiecīgajai personai uz nenoteiktu laiku ir liegta iespēja izmantot visas ar minēto statusu piešķirtās tiesības⁶⁷. Tāpēc tādā situācijā kā pamatlietā, kad persona 22 gadu vecumā jau ir *ex lege* zaudējusi pilsonību un tāad arī Savienības pilsoņa statusu bez iespējas apstrīdēt šo zaudēšanu, ņemot vērā sekas, ko tas rada šai personai, saskaņā ar Savienības tiesībām, attiecīgajai dalībvalstij ir pienākums nodrošināt LESD 20. panta lietderīgo iedarbību.

82. Lai gan, kā šajā gadījumā, pilsonības zaudēšanas, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, iemesli principā ir leģitīmi, šī zaudēšana var notikt vienīgi tad, ja atbildīgās iestādes un valsts tiesas ievēro samērīguma principu. Viena lieta ir *noteikuma* par pilsonības *ex lege* zaudēšanu paredzēšana valsts tiesiskajā regulējumā, jo šāda leģislatīva izvēle ietilpst dalībvalstu ekskluzīvajā kompetencē. Tas, ka šajā tiesiskajā regulējumā paredzētā *valsts procedūra* neļauj attiecīgajai personai apstrīdēt šo zaudēšanu samērīguma pārbaudes [laikā]⁶⁸ un līdz ar to saņemt šīs zaudēšanas seku individuālu izvērtējumu, ir pavisam cita lieta. Tāad tas, ka dalībvalsts var leģitīmi paredzēt pilsonības *ex lege* zaudēšanu, ir jānošķir no samērīguma principa ievērošanas šajā zaudēšanā saskaņā ar Savienības tiesībām.

⁶⁵ Šajā nozīmē skat. spriedumus *Rottmann*, 41.–43., 45., 48., 56. un 59. punkts; *Tjebbes* u.c., 30., 32., 40.–42. un 45. punkts, kā arī *Wiener Landesregierung*, 44., 59., 61. un 73. punkts. Skat. arī šo secinājumu 29.–43. punktu un it īpaši 45. punktu.

⁶⁶ Spriedums *Tjebbes* u.c., 41. punkts. Atgādināšu, ka lietā, kurā pasludināts šis spriedums, Tiesai bija jālemj nevis par kompetenci noteikt valsts tiesiskajā regulējumā nosacījumu par pilsonības zaudēšanu (piemēram, kādas dalībvalsts pilsoņu dzīvesvieta desmit gadu nepārtrauktu laika periodu ārpus šīs dalībvalsts un ārpus Savienības), bet par šā tiesiskā regulējuma nesaderību ar samērīguma principu, jo tas *nevienā brīdī* neļāva pārbaudīt šīs zaudēšanas sekas saskaņā ar Savienības tiesībām. Par šo atšķirību skat. manus apsvērumus šo secinājumu 45. punktā.

⁶⁷ Šī sprieduma 48. punkts.

⁶⁸ Piemēram, ceļošanas dokumenta atsaukšanas procedūrā vai gadījumā, ja tiek lūgta jaunas pases izsniegšana.

83. Šādos apstākļos varētu izdarīt secinājumu, ka šāda pilnīga un sistemātiska individuāla izvērtējuma neesamība attiecībā uz personām, kuras iesniegušas pieteikumu pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas, neļautu sasniegt pienākuma izdarīt samērīguma pārbaudi mērķi, proti, ļaut tām saglabāt minētās dalībvalsts pilsonību un līdz ar to Savienības pilsoņa statusu, un ka apstrīdētās normas izraisītā pilsonības atņemšana ir patvaļīgs un nekoncekvents akts.

84. Ilustrācijai: situācija ar divām māsām, AA un BB, kurām ir Dānijas pilsonība. AA ir dzimusi Dānijā, bet dažus mēnešus pēc dzimšanas ir kopā ar vecākiem pārcēlusies uz Savienotajām Valstīm. Turpretim BB ir dzimusi Savienotajās Valstīs un atrodas tādā pašā situācijā kā prasītāja pamatlietā. Šādā gadījumā Pilsonības likuma 8. panta 1. punkta piemērošanas šīm divām māsām sekas būtu tādas, ka AA saglabātu Dānijas pilsonību, jo ir dzimusi Dānijā, savukārt viņas māsa BB, kura iesniegusi pieteikumu par Dānijas pilsonības saglabāšanu mazliet pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas, automātiski zaudētu pilsonību un līdz ar to Savienības pilsoņa statusu *bez iespējas apstrīdēt šo zaudēšanu*.

85. Šajā lietā prasītāja pamatlietā ir norādījusi atbildē uz tiesas sēdē Tiesas uzdotu jautājumu, ka viņas brāļi un māsa varēja saglabāt Dānijas pilsonību un līdz ar to Savienības pilsoņu statusu, jo bija iesnieguši pieteikumu noteiktajā laikā. Tādējādi mēs saskaramies ar situāciju, kurā ģimenes lokā prasītāja pamatlietā ir vienīgā, kura zaudējusi Dānijas pilsonību un vienlaikus Savienības pilsoņa statusu.

86. Šajā ziņā jāatgādina, ka attiecīgās personas situācijas individuāls izvērtējums vajadzības gadījumā nozīmē, ka ir jāizvērtē šīs personas ģimenes situācija, lai noteiktu, vai attiecīgās dalībvalsts pilsonības zaudēšana, ja tā izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, rada sekas, kas – salīdzinājumā ar valsts tiesību aktos paredzēto mērķi – nesamērīgi ietekmē šīs personas ģimenes un profesionālās dzīves normālu attīstību Savienības tiesību aspektā⁶⁹. Šāda samērīguma izvērtējuma neesamības gadījumā valsts kompetentās iestādes un attiecīgajā gadījumā valsts tiesas nespēs pārliecināties, ka šāda pilsonības zaudēšana atbilst Hartā garantētajām pamattiesībām un it īpaši tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kas noteiktas Hartas 7. pantā⁷⁰.

87. Tādēļ uzskatu, ka neatkarīgi no valsts likumdevēja leģitīmās izvēles ieviest vai neieviest pilsonības *ex lege* zaudēšanas gala termiņu, atbildīgajām iestādēm – vai vajadzības gadījumā valsts tiesām – ir jāspēj individuāli izvērtēt *ikvienu* pilsonības zaudēšanu, kas izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, pieteikuma par pilsonības saglabāšanu iesniegšanas brīdī. Šādā gadījumā rodas jautājums, kāds laika periods būtu jāņem vērā, izdarot šādu izvērtējumu samērīguma pārbaudes [laikā]. Šajā ziņā Komisija pamatoti apgalvo, ka šo izvērtējumu varētu veikt, ņemot vērā ieinteresētās personas situāciju 22 gadu vecumā. Tā kā individuāls izvērtējums būtu iespējams arī tad, ja pieteikums par pilsonības saglabāšanu būtu iesniegts pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas, šādā laika perioda, kas tiek ņemts vērā, lai izdarītu šo izvērtējumu, ierobežošanā, manuprāt, būtu ievērots gan tiesiskās drošības princips, gan samērīguma princips. Šajā sakarā jāpiebilst, ka gadījumā, ja minētais izvērtējums notiktu, ņemot vērā attiecīgās personas situāciju 22 gadu vecumā, jaunu faktu rašanās zināmos gadījumos tomēr varētu prasīt jaunu izvērtējumu.

⁶⁹ Spriedums *Tjebbes* u.c., 44. punkts, un *Wiener Landesregierung*, 59. punkts.

⁷⁰ Spriedumi *Tjebbes* u.c., 45. punkts, kā arī *Wiener Landesregierung*, 61. punkts.

b) Pilsonības “ex tunc” atgūšanas neesamība tās “ex lege” zaudēšanas kārtībā ar iespējamību to vēlāk atgūt vispārējā naturalizācijas procedūrā

88. Kā jau norādīju iepriekš, iesniedzējtiesa jautā arī par grūtībām atgūt pilsonību pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas naturalizācijas kārtībā. Šajā ziņā Dānijas valdība apgalvo, ka Pilsonības likuma 8. panta 1. punktā paredzētās pilsonības zaudēšanas samērīguma izvērtējumam attiecībā uz personām, kas pieteikuma par pilsonības saglabāšanu iesniegšanas brīdī sasniegušas 22 gadu vecumu, ir jābalstās uz Dānijas pilsonības zaudēšanas un atgūšanas kārtības vispārēju novērtējumu.

89. Šajā ziņā, kā jau minēju, pilsonības *ex lege* zaudēšanas kārtība sniedz bijušajiem Dānijas pilsoņiem iespēju vēlāk atgūt šo pilsonību vispārējā naturalizācijas procedūrā ar nosacījumu, ka viņi izpilda virkni prasību, tostarp prasību dzīvot valsts teritorijā naturalizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī un dzīvot Dānijā deviņus gadus bez pārtraukuma⁷¹.

90. Vai šī iespēja atgūt pilsonību ir pietiekama, lai uzskatītu, ka Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšanas kārtība atbilst prasībām, kas izriet no Savienības tiesībām, kā Tiesa tās interpretējusi spriedumā *Tjebbes* u.c.?

91. Domāju, ka nē.

92. Pirmkārt, kā jau norādīju, Tiesa savā judikatūrā ir iedibinājusi principu, saskaņā ar kuru dalībvalstu kompetence pilsonības iegūšanas un zaudēšanas jomā ir jāsteno, ievērojot Savienības tiesības⁷².

93. Otrkārt, kā arī jau minēju, Tiesa jau ir nospriedusi, ka situācijā, kad dalībvalsts pilsonība tiek zaudēta *ex lege*, izraisot arī Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, kompetentajam valsts iestādēm un tiesām ir jāvar netieši pārbaudīt, kādas sekas rada šī pilsonības zaudēšana, kā arī attiecīgā gadījumā ir jāatjauno *ex tunc* pilsonība attiecīgajai personai, ja tā lūdz izsniegt ceļošanas dokumentu vai jebkādu citu dokumentu, kas apliecina tās pilsonību⁷³.

94. Jāsecina, ka pamatlietā aplūkotajā Dānijas pilsonības zaudēšanas kārtībā šāda iespēja nav paredzēta – pretēji Tiesas spriedumā *Tjebbes* u.c. nospriestajam. Taču šāda pilsonības zaudēšana, pat uz *noteiktu* dažu gadu laikposmu kā šajā gadījumā, nozīmē, ka attiecīgajai personai uz visu šo laikposmu ir atņemta iespēja izmantot visas tiesības, ko piešķir Savienības pilsoņa statuss⁷⁴. Tādēļ uzskatu, ka šī iespēja atgūt pilsonību nav pietiekama – pat vispārīgo uzturēšanās prasību mīkstināšanas gadījumā –, lai uzskatītu, ka Dānijas pilsonības *ex lege* zaudēšanas kārtība ir saderīga ar prasībām, kuras izriet no samērīguma principa saskaņā ar LESD 20. pantu.

95. Šādos apstākļos uzskatu, ka seku, ko rada pilsonības zaudēšana, ja tā izraisa Savienības pilsoņa statusa zaudēšanu, samērīguma pārbaude saskaņā ar Savienības tiesībām, ja to izdara vienīgi tad, ja attiecīgā persona to lūgusi pirms 22 gadu vecuma sasniegšanas, un bez iespējas šai personai atjaunot *ex tunc* pilsonību, nav pietiekama, lai izpildītu prasības, kas izriet no Savienības tiesībām, kā Tiesa tās interpretējusi spriedumā *Tjebbes* u.c.

⁷¹ Skat. šo secinājumu 8. un 26. punktu.

⁷² Skat. spriedumus, 1992. gada 7. jūlijs, *Micheletti* u.c. (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. punkts); *Rottmann* (39. un 41. punkts); *Tjebbes* u.c. (30. punkts); 2021. gada 14. decembris, *Stolichna obshtina, rayon “Pancharevo”* (C-490/20, EU:C:2021:1008, 38. punkts), kā arī *Wiener Landesregierung* (37. punkts).

⁷³ Spriedums *Tjebbes* u.c., 42. punkts un rezolutīvā daļa.

⁷⁴ Šajā nozīmē skat. spriedumu *Wiener Landesregierung*, 48. punkts.

V. Secinājumi

96. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai atbildēt uz *Østre Landsret* (Austrumu reģiona apelācijas tiesa, Dānija) uzdoto prejudiciālo jautājumu šādi:

LESD 20. pants, lasot kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantu,

ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, kurā ar zināmiem nosacījumiem ir paredzēta šīs dalībvalsts pilsonības *ex lege* zaudēšana, sasniedzot 22 gadu vecumu, reālas saiknes neesamības dēļ, ja pieteikums par šīs pilsonības saglabāšanu netiek iesniegts pirms šā vecuma sasniegšanas, un tādējādi personām, kurām nav arī kādas citas dalībvalsts pilsonības, zūd Savienības pilsoņa statuss un ar to saistītās tiesības, neizdarot – ja šis pieteikums par pilsonības saglabāšanu ir iesniegts pēc 22 gadu vecuma sasniegšanas – šāda zuduma ietekmes uz personas situāciju saskaņā ar Savienības tiesībām individuālu pārbaudi samērīguma principa kontekstā ar iespēju minētajām personām atgūt *ex tunc* šo pilsonību, ja tās lūdz izsniegt ceļošanas dokumentu vai jebkādu citu dokumentu, kas apliecina to pilsonību.